CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2013

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD | | | | **PESEL** | | | | | | | | | | |

Miejsce na naklejkę z kodem

☐ dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

POZIOM ROZSZERZONY

MAJ 2014

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 11 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Czas pracy: 180 minut

Liczba punktów do uzyskania: 45

MOU-R1_1P-142

Pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Тема 1. На основі фрагментів творів Івана Франка *Малий Мирон* і Михайла Коцюбинського *Маленький грішник* розкрий способи зображення внутрішнього світу дитини. Зверни увагу на художні засоби творів.

Іван ФРАНКО

Малий Мирон
(фрагменти)

Малий Мирон – дивна дитина. Батько втішається ним і каже, що він чудово розумна дитина, але батько, звісна річ, сторонничий суддя. Та й ще Миронів батько – чоловік уже в літах, ледве дочекався дитини, і, значиться, яка там будь собі дитина, все вона у нього золота, і розумна, і гарна. Сусіди тихо шептали собі, що Мирон "якесь не таке, як люди": іде та й розмахує руками, гуторить щось сам до себе, візьме прутик, швякає по повітрі або стина головки з будяків та ластів'ячого зілля. Серед інших дітей він несмілий і непроворний, а коли часом і відізветься з чим-будь, то говорить таке, що старші як почують, то тільки плечима стискають. [...]

Малий Мирон над усе любить бігати сам по зелених, цвітастих лугах, поміж широколисті лопухи та пахучий ромен, любить упиватися солодким запахом росистої конюшини та квітчатися прилипчастими лопуховими гудзиками, яких так і насиляє[1] на себе від ніг до голови. А ще річка, через котру з городу треба йти на пастівник [...] – ота річка – то правдива розкіш, то сильна принада для Мирона. Там він цілими годинами любить сидіти, запхавшися в високий зелений косітник або між густе лапасте листя надбережного підбілу. Сидить і вдивляється у плюскітливу воду, в мигаючу під напором хвилі траву, в ковбликів[2] [...]. А тим часом сонце жарить із безхмарного темно-блакитного неба, гріє Миронові плечі і все тіло, але не пече його за широким листом.

Любо йому. Невеличкі його сірі оченята живо бігають, дитиняче чоло стягається, – думка починає рушатися. [...]

– Мироне! Мироне! – чути здалека крик. То мати кличе. Мирон почув і схопився, збіг із беріжка над бродок, аби перейти через річку, та й нараз зупинився. Багато разів уже він переходив через річку, та й нічого, а тепер нараз нова поява впала йому в очі. Він стояв якраз проти сонця і, дивлячися в воду, побачив нараз замість плиткого[3] дна, камінчиків і м'яких зелених пачосів водоросту – одну бездонне глибоку синяву. Він не знав іще, що це небо з води всміхається до нього, і зупинився. Як же тут іти в таку глибінь? І відки вона взялася нараз? Він став і почав уважно розглядати глибінь. Усе однаково. Він присів. Однаково, – тільки при беріжку видно знайомі камінчики та й чути звичайний любий журкіт води на броді. Він повернувся лицем у другий бік, за сонцем: глибінь щезла, брід плиткий, як був. Це відкриття і втішило, і здивувало його. Він почав повертатися на всі боки, пробуючи і втішаючись дивним явищем. А про мамин клик і зовсім забув! [...]

1879

Франко І., *Малий Мирон*, [в:] *Idem*, *Твори в 20-ти томах*, т. I, *Автобіографічні матеріали. Оповідання*, Київ 1955, с. 231–236.

[1] Насиляє – начіпляє.
[2] Ковбалик – дрібна річкова риба.
[3] Плиткий – мілкий, неглибокий.

Михайло КОЦЮБИНСЬКИЙ

Маленький грішник
(фрагменти)

Дмитрик, восьмилітній хлопчик, вискочив з душної низенької хати, що по самі вікна влізла в землю. Надворі було краще, ніж у хаті. [...] Але мати його, Ярина, виходячи з відрами на щоденну роботу, звеліла йому сидіти вдома. Тому-то Дмитрик був сумний. Він стежив очима за матір'ю, що, зігнувшись під важкими відрами, повними води, переходила вулицю [...]. Дмитрикові на хвилинку жаль стало неньки, що – слаба не слаба – увесь день мусить носити воду, заробляти на хліб. Та не така була погода, щоб смуток затримався в його серці. [...] Дмитрик весело дивився на світ Божий здоровими сивими очима, весело підстрибував по людяних вулицях.

[...] Другого дня Ярина ледве звелася з постелі; вона взялась за відра, щоб піти на роботу, але почула, що не має сили.

– Чогось я занедужала, Дмитрику, – обізвалась Ярина, – сили не маю... Я трохи полежу, а ти побіжи на місто та купи хліба... Ось тобі гроші... Та не барись...

Сумно було Дмитрикові, жалко недужої мами, але тільки до сінешнього порога. За порогом він забув і маму, і свої турботи. [...]

Аж ось і вечір. Дмитрик знає, що йому пора вже додому, але він боїться з'явитися до матері без хліба і без грошей. Адже мати, напевне, каратимуть його!

[...] Другого дня знов іграшки, сміхи, ласощі. Але надвечір Дмитрик помічає, що йому чомусь мулько на серці. Так чогось кортить додому, до матері. Хай вже і виб'ють його, аби бути вдома, аби почути голос неньчин. Дмитрик не витримує далі, кидає своїх товаришів і біжить додому. Йому хочеться пригорнутися до матінки, перепросити її, поцілувати ту руку, що не раз пестливо гладила його по головці. [...] Он іде назустріч жінка, що вони наймають у неї хату, вона, мабуть знає...

[...] – Сирітка ти нещасний!.. Вже твоя мати десь з Богом бесідує... [...]

Він усе зрозумів, і страшна безнадійність обняла йому серце.

– Матінко моя!.. [...] Матінко! – Сльози течуть йому по обличчю, серце маленьке рветься з болю, а Дмитрик біжить усе далі і нічого не бачить перед собою. Він давно вже загубив свого картузика, кілька разів падав на слизькій дорозі, поли з рудої юпки, мов крила, мають за ним від прудкого бігу [...].

Чию це труну везуть на санях?

«Се мою мамку везуть ховати», – думає Дмитрик і щосили поривається наперед. Він не бачить, що за ним басують коні, не чує, як кричать: «стережись! » А коні вже близько, ось вони дихають гарячою парою над Дмитриковою головою, ось спиняються над ним, рвуться наперед... і Дмитрик зникає десь під кінськими копитами...

Дмитрик лежить у лікарні. Зламану ногу його взято в лещата; нога вже не так болить, як перше, і Дмитрик може підвестись на постелі. [...]

«Може, мама їсти хотіли, як я купував козики... може, вони голодні й померли, не діждавшись хліба... Не скажуть матінка, не признаються, бо нема вже їх на світі... і нікого в мене немає... сирітка я безрідний... Та чи вибачать мені матінка за все, що я накоїв? – думає Дмитрик, не втираючи сльози, що скотились йому на обличчя. – То десь Бог покарав мене: нащо було обдурювати усіх, просячи для слабої неньки? Нащо було казати, що я сирітка?.. От тепер Бог і дав так... [...] Не вибачить мені Бог, не вибачить...»

[...]«Що зо мною буде? [...] Де я подінусь?.. Хто мене нагодує, хто зодягне мене, каліку непотрібного?.. Знов старцювати?.. Ні, не буду [...]... Буду щось робити, на хліб заробляти. Добрі люди поможуть... А де ж ті добрі люди? Є! Я знаю, що є! Адже матінка недурно казали, що світ не без добрих людей!»

1893

Коцюбинський М., *Маленький грішник*, [в:] *Idem*, *Твори в чотирьох томах*, т. I, *Повісті та оповідання (1884-1897)*, Київ 1984, с. 148–156.

Тема 2. Проаналізуй використання фольклорних мотивів у фрагментах драматичної поеми Ліни Костенко *Дума про братів неазовських*. Зверни увагу на художні засоби твору.

Ліна КОСТЕНКО

Дума про братів неазовських
(фрагменти)

[...] *На місці їде віз, і все з ним розминається – дерева, люди, обрії, зірки. На возі двоє спиною до спини, вони сидять, закуті у кайдани,* – Павлюк, *молодший, і старий* Томиленко. *Козацький гетьман та його споборник. А третій – руки скручені сирицею* – Сахно Черняк, *ще зовсім молодий.*

Павлюк
Ми проїжджаєм повз твоє село.
Возів багато, ми в кінці обозу.
Стрибай у рів! До ночі перележиш,
а там і гайда – навпрошки додому.
Сахно Черняк
А ви?
Павлюк
А ми. Ми – в'язні, ми приречені.
У нас із ним дорога вже остання.
[...] Кажу: тікай! Ми їдемо, бо мусим.
Бо нас везуть. Нас видали свої.
[...] Чудний ти хлопець. Коли нас в'язали –
чого прибіг? Напився б собі й спав.
Як інші спали. Напились – і спали.
Аж гай шумів, так солодко хропли!
Сахно Черняк
Не всі хропли. Шість тисяч було вбито.
Шість тисяч спали непробудним сном.[...]
Томиленко
Нестерпно бути зрадженим. Болить.
Сахно Черняк
А стерпно бути заодно із тими,
хто перемовчав, коли вас в'язали?
Та все життя отак про себе й знати,
що ти не зрадник, ні, ти не відступник,
ти, Боже збав, не видавав нікого,
ти просто вчасно очі опустив!
І після цього зватися людиною…
Не через вас я їду, а для себе. [...]

В поривах вітру чути дзвін бандури. Він досі часом був як лейтмотив. Тепер посилився – до впізнавання слова. Це – старовинна ДУМА ПРО БРАТІВ, КОТРІ ТІКАЛИ З ГОРОДА АЗОВА.

«Із города Азова не великії тумани вставали,
Три брати рідненькі із города Азова,
із тяжкої неволі утікали.

Два брати кінних, третій піший-пішаниця,
За кінними братами поспішає,
За стременечка хватає,
Словами промовляє:
– Братики мої ріднесенькі,
Як голубоньки сивесенькі!
Станьте ви, коней попасіте,
Мене, найменшого брата,
пішого-пішаницю, підождіте,
Да хоч між коней візьміте,
Да до отця-матері підвезіте!» [...]

Кобзар співає. *Може, він такий – як Перебендя пензля Їжакевича. Або живий, з капели бандуристів, котрий співає саме в цю хвилину. Чи кам'яний, що вже співає вічно.*

«Старший брат теє зачуває,
До найменшого брата словами промовляє:
– Раді б ми тебе між коні узяти, –
Буде озовська орда доганяти,
Буде упень сікти-рубати,
Назад у Озов-город завертати,
Ніяк нам буде утікати.
Ми ж і самі не втечем, і тебе, брате, не вивезем.
А як ти жив-здоров будеш,
Ти і сам у землю християнську дійдеш!»

На місці їде віз. Кобзар співає думу.
Аж наче перестали розминатись.
І кожен думу слухає по-своєму.
Павлюк – *обличчям вгору просто неба.*
Томиленко – *утупившися в землю.*
Сахно Черняк – *увесь до кобзаря.* [...]

І даленіє голос кобзаря
«То середульший брат милосердіє має,
терновії віття верхи істинає,
меншому брату приміту покидає.
А як стали на Муравський шлях виїжджати,
Не стало тернів та байраків рубати,
То він червону китайку із свого жупана видирає,
Меншому брату на прикмету покидає…»

Сахно Черняк

А старший?

Томиленко

Старший пожалів жупана.

Павлюк

Мабуть, в жупані мав себе за пана. […]

І долинають десь віддалеки
лише уривки того стогону, що зветься
ДУМОЮ ПРО ТРЬОХ БРАТІВ АЗОВСЬКИХ

«А вже орли-чорнокрильці налітають,
У головах козацьких сідають,
На чорні кучері наступають…»
«Та він їх забачає
Та словами промовляє:
– Гей, вовки-сіроманці та орли-чорнокрильці,
Та ви хоч трохи підождіте,
Темний похорон не справляйте,
Поки душа козацька з тілом розлучиться!»
[...] **Сахно Черняк**
А ті ж то двоє все-таки добрались?
І що ж вони сказали батьку-матері?
Томиленко
Збрехали, звісно. Що були не разом,
що тільки вдвох тікали із неволі,
а меншого й у вічі не видали. […]
Томиленко
Ти думав, що тебе я не примітив?
А я тебе давно уже примітив,
як ти тоді у тому димовищі
на ціле військо з шаблею ішов!
Сахно Черняк
А він мене іще й спихає з воза!
Я що, за вами пішки буду бігти
по цій дорозі, як той менший брат?
Томиленко
(*тепер уже і він розреготався*)
Оце сказав! Ми ж не брати азовські.
Якби ми із неволі утікали,
то я б тебе на плечах би поніс!
А ми ж не із неволі, ми – у смерть.
То ми й не хочем брать тебе з собою.

Розвиднюється.
Тихо проминає у паморозі маковичка церкви.
Далеко десь, у сірому ще небі, курликають промерзлі
журавлі.

І проминає давній літописець – нахиленим при свічці силуетом – і пише й пише гусячим пером, і стиха надиктовує собі:

«Року 1638… о середопостю… потратили козаків старших, що їх козаки видали, того то Павлюка, і Василя Томашика, і Сахна Черняка, котрий ся їх ужаловавши, сам поїхал з ними добровольне».

І свічка гасне на вітрах історії.
І пропливають вишки й терикони,
ковші і крани, труби і лебідки.

Ряхтить вогнями промислове місто.
Гніздо лелека мостить на стовпі.

Сучасна жінка, в скверику на лаві, похитує коляску на ресорах, щось конспектує з книжки, мимоволі півголосом повторює слова:

«ЛІТОПИС ЛЬВІВСЬКИЙ»… «НАУКОВА ДУМКА»…
САХНО ЧЕРНЯК… ПОЇХАВ ДОБРОВІЛЬНО…

І, вражено провівши віз очима:

ПОЇХАВ З НИМИ… ДОБРОВІЛЬНО… САМ!

І вже комп'ютер електронним голосом
Повторює закладену програму:

САХНО ЧЕРНЯК…
ПРОЕКЦІЯ В МИНУЛЕ… ПОЇХАВ З НИМИ…
ДОБРОВІЛЬНО САМ… [...]

1984

Костенко Л., *Дума про братів неазовських*, [в:] *Поезія: Ліна Костенко Олександр Олесь. Василь Симоненко. Василь Стус*, Київ 2000, с. 147–170.

WYPRACOWANIE

na temat nr ……

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BRUDNOPIS *(nie podlega ocenie)*